

This is an electronic reprint of the original article. This reprint may differ from the original in pagination and typographic detail.

Please cite the original version: Laakkonen, A., Lahtinen, H., Merimaa, M. & Montonen, N. (2021) Avoin julkaiseminen vaikuttavuuden mahdollistajana. Teoksessa Valdemar Kallunki, Margit Lumia, Krista Pahkin, Salla Seppälä, Teemu Ylikoski, Maija Merimaa (Toim.) Askel askeleelta kohti strategista muutosta Laureassa. Laurea julkaisut 178. Vantaa: Laurea-ammattikorkeakoulu, 189-19

Saatavilla: <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-799-628-0>

[CC BY-SA 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/)

5.5 Avoin julkaiseminen vaikuttavuuden mahdollistajana

Anna Laakkonen, Hanna Lahtinen, Maija Merimaa & Noora Montonen

LAUREAN ARVOT VAIKUTTAVUUS, avoimuus ja vastuullisuus muodostavat myös tutkimus- ja asiantuntijajulkaisemisen perustan. Julkaisemalla vastuullisesti laadittuja asiantuntemukseensa perustuvia artikkeleita, kehittämisraportteja, podcasteja, blogeja tai videoita asiantuntijat tekevät työtään näkyväksi ja tuovat osaamisensa yhteiskunnan hyödynnettäväksi. Julkaisuilla pystytään avaamaan ammattikorkeakoulujen toimintaa konkreettisesti ja jakamaan ajankohtaista tietoa yhteiskuntaan, ja ne ovat siten avainasemassa korkeakoulun vaikuttavuuden lisäämisessä.

Vastuullinen julkaisutoiminta tukee korkeakoulun tavoitteita, jolloin julkaisuihin voivat luottaa niin yleisö kuin tutkimuksen kohteet ja yhteistyökumppanit. Laurean julkaisutoiminnassa vastuullisuus tarkoittaa muun muassa hyvän tieteellisen käytänteen noudattamista eli julkaisuissa tulee noudattaa rehellisyyttä, yleistä huolellisuutta ja tarkkuutta (Varantola ym. 2013). Lisäksi vastuullisuus kytkeytyy julkaisemiseen siten, että tulosten saattaminen julkisesti hyödynnettäväksi on yksi EU:n vastuullisen tutkimus- ja innovaatiotoiminnan kulmakivistä (Rask ym. 2019). Siten julkaiseminen itsessään on keskeinen osa yhteiskunnallisen vastuunsa kantavan korkeakoulun toimintaa.

Tässä artikkelissa pohdimme, miten Laurean julkaisutoiminta tukee Laurean kriittisen kehittämishankkeen tavoitetta korkeakoulun vaikuttavuuden kasvattamisesta. Mietimme avoimuuden ja vaikuttavuuden toteutumista, sekä pohdimme miten julkaisutoimintaa tulisi jatkossa kehittää.

JULKAISUJEN AVOIMUUS

Laurean tutkimus-, kehittämis- ja innovaatio- (TKI) sekä koulutustoiminnan avoimuuden periaatteet (Viisas avoimuus 2017) noudattavat Tutkimus-, tiede- ja innovaatiokomissaari (2014–2019) Carlos Moedaksen sanoittamaa, yleisesti tunnustettua avoimen tieteen ja tutkimuksen lähtökohtaa ”As open as possible, as closed as necessary”.

Julkaisujen avoin saatavuus on jakamisen ja vaikuttavuuden edellytys. Laurean avoimuuspolitiikassa (Viisas Avoimuus 2017) kannustetaan valitsemaan avoin julkaisukanava aina kun se on mahdollista. Laurea on avannut omat julkaisukanavansa CC BY-SA 4.0 -lisenssillä ja metatiedot CCo -lisenssillä. Avoimuutta lisätään myös rinnakkaistallentamalla kustantajan luvalla maksullisissa verkkolehdeissä julkaistuja artikkeleita sekä avaamalla tieteellisiä julkaisuja maksamalla artikkeleista kirjoittajamaksuja (Article Processing Charge, APC). Vuonna 2020 laurealaisten julkaisemista artikkeleista 97 % oli avoimesti saatavilla. Julkaisujen avoimuuden edistämiseksi on tehty pitkäjänteistä työtä, mikä on tuottanut tulosta.

Julkaiseminen ammatillisissa julkaisukanavissa on tärkeää ammattikorkeakouluille, sillä ammatillisten julkaisujen kautta kehittämistulokset saadaan jaettua suoraan keskeiselle kohderyhmälle. Ammatillisissa lehdissä avoin julkaiseminen on vasta alkuvaiheessa, ja on ollut tärkeää vaikuttaa lehtien kustantajiin, jotta tietoisuus tutkimus- ja kehittämistyön yhteiskunnallisesta avoimuuden merkityksestä lisääntyisi myös ammatillisten lehtien kustantajien taholla.

TKI-toiminnan kenttä on viime vuosina laajentunut kattamaan kansalaisten osallisuuden (Vuolteenaho 2021, 9). Tämä vaikuttaa tarpeeseen viestiä TKI-toiminnan tuloksista konkreettisemmin ja ymmärrettävämmiin suoraan alueen toimijoille: korkeakoulujen, yrityselämän ja julkishallinnon lisäksi myös palveluiden käyttäjille, kansalaisille. Suurelle yleisölle kohdistettujen sanomalehtiartikkelien ja blogikirjoitusten lisäksi julkaisemisen uudet muodot, videot ja podcastit, tavoittavat uusia yleisöjä, ja mahdollistavat siten tiedon jatkokäytön ja yhteiskunnallisen vaikuttavuuden.

Tavoittaakseen eri tahot ja vaikuttaakseen eri areenoilla tulisi korkeakoulun julkaisutoiminnassa pyrkiä monipuolisuuteen: tieteellisten julkaisujen kautta osallistutaan akateemiseen keskusteluun, kun taas eri sidosryhmille, kumppaneille ja suurelle yleisölle suunnatut julkaisut ovat keskeisiä yhteiskunnallisen vaikuttamisen välineitä.

LAUREAN JULKAISUKANAVIEN VAIKUTTAVUUS

Akateemisten julkaisujen vaikuttavuutta arvioidaan usein viittausten määrillä. Menetelmä on yksioikoinen ja aiheellisesti kritisoitu (Wilsdon et al. 2017; Väänänen & Friman 2018), mutta ammatillisten ja yleistajuisten julkaisujen vaikuttavuuden arvioimiseen ei ole edes tällaista menetelmää. Tässä yhteydessä tarkastelemme vaikuttavuutta latausmäärien kautta: vaikka julkaisun lataaminen ei kerro vaikutuksesta, on lukematta jääneen julkaisun vaikuttavuus väistämättä vähäinen. Keskitymme Laurean omiin julkaisukanaviin Laurea Journal -verkkolehden ja Laurea Julkaisut -julkaisusarjaan.

Julkaisujen jakamisen merkitys on julkaisujen vaikuttavuuden kannalta keskeinen. Sitä korostaa entisestään se, että huomattava osa Laurean julkaisuista julkaistaan Laurean omissa kanavissa. Vaikka nämä ovat asiantuntevasti ja vastuullisesti toimitettuja, eivät tällaiset ”generalistikanavat” tavoita kohdeyleisöjään

samalla tavalla kuin esimerkiksi tietyille ammattiryhmille suunnatut julkaisualustat. Jakamisen tärkeys on tiedostettu, ja suuri osa tekijöistä jakaakin julkaisuja omissa verkostoissaan, mutta jakamisen kohdentamista oikeille alustoille yleisöjen ääreen tulisi vielä kehittää.

Laurea Julkaisut -julkaisusarja

Laurea Julkaisut -sarjassa julkaistaan muun muassa hankeraportteja sekä tutkimus- ja kehitystyön tuloksia sekä monografioina että toimitettuina artikkelikokoelmina. Sarjan tavoitteena on tehdä näkyväksi laurealaista osaamista ja kehittämistoimintaa sekä osallistua yhteiskunnalliseen keskusteluun Laurean osamisaalueilla. Julkaisusarjaa julkaistaan avoimesti verkossa.

Laurean julkaisusarjassa latauskertojen mediaani on viime vuosina ollut noin 400 latauskertaa per julkaisu, mutta yksittäisten julkaisujen latauskerrat vaihtelevat parista tuhannesta alle sataan. Latauskertoja on pyritty nostamaan tiedottamalla julkaisuista Laurean intrassa sekä tekemällä yhteistyötä Laurean viestinnän kanssa julkaisujen esiin nostamiseksi Laurean some-kanavissa. Kirjoittajien kannattaa jakaa julkaisujaan sosiaalisessa mediassa, sillä omien verkostojen kautta julkaisu tavoittaa alan asiantuntijat ja muut aiheesta kiinnostuneet parhaiten.

Keväällä 2021 toteutetun kyselyn perusteella Laurean julkaisusarjassa vuonna 2020 julkaistuja julkaisuja oli jaettu tyypillisimmin LinkedInissä, henkilökohtaisten yhteydenottojen kautta, Laurean intrassa sekä tekijöiden omilla Facebook-sivuilla. Lisäksi tehtiin julkaisuihin oli viitattu opetuksessa, esitelmissä sekä toisissa julkaisuissa. Siinä missä noin puolet vastanneista oli hyödyntänyt omaa asiantuntijaprofilia julkaisujen jakamisen kanavana, olemassa olevia keskustelufoorumeja – kuten sosiaalisen median ryhmiä tai teemaa käsittelevien blogien kommenttikenttiä – hyödynnettiin julkaisujen jakamiseen vain yksittäisissä tapauksissa.

Laurea Journal

Laurea Journal on vuonna 2018 perustettu Laurea-ammattikorkeakoulun verkkolehti, jossa julkaistaan henkilökunnan, opiskelijoiden ja sidosryhmien kirjoittamia ammatillisia artikkeleita ja blogitekstejä. Ajatus Journalin perustamisesta lähti siitä, että Laureaan haluttiin uusi, matalan kynnyksen julkaisukanava, jossa on nopea ja ketterä julkaisuprosessi verrattuna esimerkiksi Laurean julkaisusarjaan tai tieteellisten lehtien prosesseihin. Journalin toimitusprosessissa on mukana laurealaisista asiantuntijoista koostuva toimituskunta, joka antaa lehteen saapuneista juttuehdotuksista kirjoittajille avoimen palautteen (Open review). Julkaisusarjan tavoin lehti ilmestyy avoimena verkossa. Verkkolehden avulla laurealaisesta toiminnasta ja onnistumisista pystytään viestimään ajankohtaisesti ja monipuolisesti.

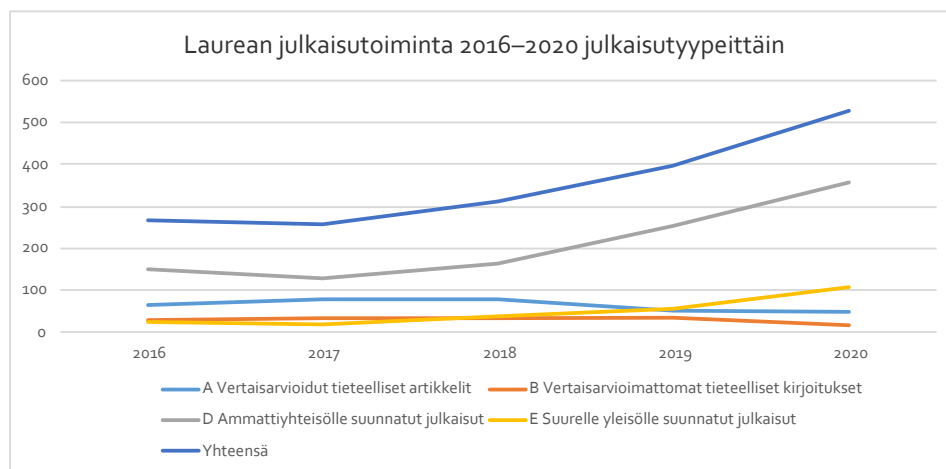
Tietoa artikkelien lukemisesta ja jakamisesta saadaan React & Share-analytiikkapalvelun kautta. Tekstit saavuttavat keskimäärin 200–400 lukijaa, suosituimpia artikkeleita on luettu yli 1500 kertaa. Sosiaalisen median kanavista Journalin juttuja jaetaan aktiivisimmin Facebookin ja LinkedInin kautta. Luetuimpien tekstien joukossa pysyvät pitkään artikkelit, jotka ovat aktiivisen jakamisen kautta lähteneet leviämään aiheesta kiinnostuneiden verkostoissa. Sosiaalisen median jakojen lisäksi tekstien linkkaaminen esimerkiksi hankkeen sivuille tai osaksi opintojakson materiaaleja lisää lukijamääriä. Tiedotteita Journalin toiminnasta jaetaan myös Laurean intraneteissä.

LAUREAN JULKAISUPROFIILIN KEHITYS

Havaintojen ja näkökulmien julkituominen on vaikuttavuuden edellytys. Terävinkään oivallus ei vaikuta ympäröivään maailmaan, jos sitä ei tuo muiden ulottuville. Siksi julkaisu toiminta – joka on yksi tapa kertoa asiantuntemuksesta – onkin yksi korkeakoulujen yhteiskunnallisen vaikuttavuuden mittari.

Opetusministeriön julkaisutiedonkeruussa artikkelit jaetaan eri luokkiin. Julkaisutyypit A, B ja C ovat tieteellisiä, D ammatillisia ja E suurelle yleisölle suunnattuja julkaisuja (OKM 2021.) Laurean omista kanavissa julkaistaan tyyppiin D ja E julkaisuja, kun taas tieteelliset julkaisut julkaistaan kokonaan Laurean ulkopuolisissa kanavissa. Laurea raportoi myös I- julkaisuja eli audiovisuaalisia julkaisuja kuten podcasteja ja videoita. Rahoitusosuuden kannalta eri julkaisutyypit ovat ammattikorkeakouluille saman arvoisia, toisin kuin yliopistoissa, joissa painotetaan korkeatasoisissa tieteellisissä kanavissa julkaisemista.

Laurean julkaisu toimintaa kuvaava graafi (kuvio 1) osoittaa julkaisujen määrän kääntyneen kasvuun vuonna 2018. Kasvua selittää ammatillisten ja yleistajuisten julkaisujen määrän nousu, mikä on ollut havaittavissa ammattikorkeakoulujen julkaisu toiminnassa myös kansallisella tasolla (Vuolteenaho 2021). Tieteellisten julkaisujen määrä suhteessa sekä kokonaisjulkaisumäärään että muihin ammattikorkeakouluihin on ollut Laureassa perinteisesti korkea, mutta kahden viime vuoden aikana näiden määrä on kääntynyt hiukan laskuun. Yksi syy muutokseen voi olla rahoitusmalli, joka kannustaa suosimaan nopeampia kanavia hitaampien akateemisten julkaisujen sijasta. Tieteelliset julkaisut ovat kuitenkin tärkeitä etenkin hanketoiminnassa, ja korkeakoulun kannalta on tärkeää säilyttää vahva akateemisen julkaisijan profiili.

Kuvio 1. Laurean julkaisu toiminta julkaisutyypeittäin 2016–2020. Lähde: Vipunen.

Ammatillisten ja suurelle yleisölle suunnattujen julkaisujen määrän kasvu korreloi paitsi valtakunnallisen trendin niin myös Laurean oman verkkolehden Laurea Journalin perustamisen kanssa. Loppuvuonna 2018 lanseeratussa Journalissa julkaistaan tällä hetkellä lähes 200 artikkelia ja blogitekstiä vuosittain. Vaikka ammatillisten julkaisujen kasvu ei selitykään pelkästään Journalissa julkaistuilla artikkeleilla on ilmeistä, että ilman korkeakoulun omaa matalan kynnyksen julkaisukanavaa ei kasvua olisi pystytty saavuttamaan.

Journalin ohella ammatillisen ja yleistajuisen julkaisemisen määrä on kasvanut myös Laurean julkaisusarjassa, jossa niteiden määrä on noussut reilusta kymmenestä lähes kolmeenkymmeneen niteeseen vuodessa. Omien julkaisukanavien ohella Laurean henkilökunta on julkaissut aiempaa aktiivisemmin myös muissa ammatillisissa julkaisukanavissa. Tätä kuitenkin hankaloittaa se, että ammatillisille artikkeleille sopivia julkaisukanavia on heikosti: monet ammattikorkeakouluissa tuotetut artikkelit ovat liian työelämälähtöisiä akateemisiin julkaisuihin eikä työelämälähtöisille asiantuntija-artikkeleille ole useinkaan helppo löytää luontevaa julkaisukanavaa.

JULKAISUPALVELUT MAHDOLLISTAJANA

Laurean julkaisupalveluissa tehdään yhteistyötä julkaisemisen kulttuurin tukemiseksi ja tehtyjen julkaisujen jakamiseksi. Toiminnan kulmakivet ovat Laurean julkaisukanavat sekä avoimen julkaisemisen edistäminen. Näistä ensimmäinen mahdollistaa ammatillista asiantuntijajulkaisemista tarjoamalla käsikirjoituksille alustan ja jälkimmäinen puolestaan on julkaisujen helpon jakamisen edellytys. Tämän lisäksi julkaisupalvelut järjestää julkaisemisen koulutuksia, neuvoo ja ohjaa sekä rakentaa julkaisemiseen kannustavaa kulttuuria Laureassa. Kuviossa 2 on avattu julkaisupalveluiden palvelukokonaisuus.

Kuvio 2. Julkaisupalveluiden palvelukokonaisuus (Montonen 2021).

JULKAISEMINEN ON VAIKUTTAVUUTTA

Laurean strategisena tavoitteena on korkeakoulussa tehtävän kehittämistyön vaikuttavuuden lisääminen, ja yksi keino tämän saavuttamiseen on ollut julkaisujen määrän kasvattaminen sekä julkaisuutojien monipuolistaminen. Esimerkiksi podcastien ja videoiden kautta Laurean TKI- ja asiantuntijatoiminnan tulokset saavuttavat uusia kohderyhmiä. Lisäksi avointa julkaisemista tukevat palvelut ja toimintatavat edesauttavat julkaisujen jakamista ja hyödyntämistä, ja tekijöitä kannustetaan jakamaan julkaisujaan omissa verkostoissaan.

Vaikuttavuus on kuitenkin vaikeasti mitattava käsite. Vaikuttavuuden kuvaamiseen käytetyssä IOOI-mallissa (input, output, outcome, impact) sitä hahmotetaan neliportaisen logiikkaketjun viimeisenä askelmana, jota edeltävät panos, tuotos ja vaikutus (Aistrich 2014). Mikäli portaikkoa soveltaa julkaisuutoimintaan voi tekijöiden ja julkaisupalveluiden osaamisen ja resurssit mieltää panokseksi ja julkaisut tuotokseksi. Vaikutus on jo vaikeampi, mutta tähän voimme soveltaa jo aiemmin artikkelissa mittarina käyttämämme julkaisujen latauskertoja.

Portaikon viimeinen aste, vaikuttavuus, tarkoittaa pysyvän muutoksen aikaansaamista kohderyhmien toiminnassa (Aistrich 2014). Julkaisuihin sovelluttuna tämän voi ajatella tarkoittavan sitä, että julkaisujen kautta korkeakoulun tuottama tieto ja osaaminen tuodaan yhteiskunnan hyödynnettäväksi. Ilman niitä asiantuntija- ja kehittämistyön tulokset jäisivät korkeakoulun seinien sisälle eivätkä muut toimijat saa kehitettyä toimintaansa sen pohjalta. Siten julkaisuilla on keskeinen rooli korkeakoulun vaikuttavuuden lisäämisessä, mutta julkaisuutoiminnan vaikuttavuuden tarkempi arvioiminen ja kehittäminen edellyttäisi vielä lisätutkimusta aiheesta.

Lähteet

Aistrich, M. 2014. Kannattaako vaikuttavuutta yrittää mitata. Sitra. Viitattu 15.9.2021. <https://www.sitra.fi/artikkelit/kannattaako-vaikuttavuutta-yrittaa-mitata/>

OKM 2021. OKM:n korkeakoulujen tiedonkeruukäsikirja 2021.

Viitattu 16.9.2021. <https://wiki.eduuni.fi/pages/viewpage.action?pageId=206835640>

Rask, M., Kahma, N., Mattila, M. & Vase, S. 2019. Vastuullinen tiede- ja innovaatiotoiminta – vastaus tieteen ja tiedepolitiikan kriisiin? Tieteessä tapahtuu 1:2019, 29–35. <https://journal.fi/tt/issue/view/5404>

Varantola, K., Launis, V., Helin, M., Spoof, S K. & Jäppinen, S. 2013. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa: tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2012: God vetenskaplig praxis och handläggning av misstankar om avvikelser från den i Finland : forskningsetiska delegationens anvisningar 2012 = Responsible conduct of research and procedures for handling allegations of misconduct in Finland : guidelines of the Finnish advisory board on research integrity 2012. Helsinki: Tutkimuseettinen neuvottelukunta. Viitattu 16.9.2021. https://tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf

Viisas avoimuus 2017. Viitattu 1.9.2021. <https://libguides.laurea.fi/avoinkulma/viisasavoimuus>

Vipunen. Opetushallinnon tilastopalvelu. Opetus- ja kulttuuriministeriö ja Opetushallitus.

Haettu 15.8.2021. <https://vipunen.fi/fi-fi/amk/Sivut/Julkaisut.aspx>

Vuolteenaho, M. 2021. Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminta ammattikorkeakouluissa. Akava Works 7/2021. Viitattu 1.9.2021. <https://akavaworks.fi/julkaisut/tutkimus-kehittamis-ja-innovaatiotoiminta-ammattikorkeakouluissa/>

Väänänen, I. & Friman, M. 2018. Julkaisutoiminnan vaikuttavuus. Ammattikasvatuksen aikakauskirja, 20(3), 35–43. Viitattu 1.9.2021. <https://journal.fi/akakk/article/view/84631>

Wilsdon, J. R., et al. 2017. Next-generation metrics: Responsible metrics and evaluation for open science. Report of the European Commission Expert Group on Altmetrics. Brussels: European Commission. doi:10.2777/337729. Viitattu 1.9.2021. <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/b858d952-0a19-11e7-8a35-01aa75ed71a1>